

- AMVB • Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel
- XXXX • Universiteitsarchief
- XXXX • Erfgoedcel Brussel
- BRIO • Brussels Informatie-, Documentatie- en Onderzoekscentrum

Over Brusselse archieven en archiefdiensten in Brussel

Het Decreet op het Cultureel Erfgoed introduceerde het begrip cultureel-erfgoedgemeenschap. De Vlaamse cultureel-erfgoedgemeenschap in Brussel is de entiteit waar de voornaamste archiefspelers in de hoofdstad zich rond profileren. Maar er is ook nog de Vlaams-Brusselse tegenhanger. Samenwerking betekent de verschillen daartussen te overstijgen.

Een situatieschets

Brussel telt verrassend veel archieven. Volgens *Vlabidoc 2007* zijn er ongeveer 85 archiefinstellingen en documentatiecentra met een adres in Brussel. Maar *Vlabidoc* bereikt waarschijnlijk niet alle instellingen. Niet alle archieven en documentatiecentra in het Brusselse hebben behoefte om in een Vlaamse gids opgenomen te worden. Een strikte telling maken is moeilijk, ook al omdat sommige instellingen de identiteit van archiefinstelling en van documentatiecentrum in zich dragen. Hierbij komt nog het zeer diverse Belgische archieflandschap met zijn publiek- en privaatrechtelijke kenmerken. Het kan niet anders dan dat de Brusselse archieven/de archieven in Brussel een kluwen vormen van archiefbewaarplaatsen en documentatiecentra, al dan niet erkend op verschillende (overheids)-niveaus.

De groei en de verspreiding van de archieven in Brussel werden mee bepaald door de Belgische geschiedenis en de wet- en regelgeving over archieven. De Grondwetsherziening van 1970 erkende drie cultuurgemeenschappen en drie gewesten, die geleidelijk eigen, nieuwe wetgevende en uitvoerende organen, meer bevoegdheden en meer financiële middelen kregen. Dat had invloed op het archief-landschap. De federale archieven zijn in Brussel sterk vertegenwoordigd. De regelgeving op federaal en gewestelijk niveau staat onder meer in *Vlabidoc* duidelijk beschreven. Voor ons verhaal onthouden we daaruit dat de overheden op gewestelijk niveau onder de federale Archiefwet (1955) vallen, tenzij ze zelf regelgeving uitvaardigen¹.

Brusselse archiefdiensten van andere bestuursniveaus omvatten: het archief van de gouverneur, de archieven van de gemeentelijke overheden en de archieven van lokale openbare besturen. Door de splitsing van de provincie Brabant (1993) werd ook het archief verdeeld². Brussel is geen provincie, maar heeft wel een commissaris van de federale regering die de titel van Gouverneur van het Administratief Arrondissement van Brussel-Hoofdstad voert. Het archief hiervan wordt in het Rijksarchief te Anderlecht bewaard³. Van de gemeentelijke archieven is het Archief van de Stad Brussel het grootst. De andere gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bouwen hun archieven geleidelijk uit. Ze hebben niet allemaal een onmiddellijk 'zichtbare' archiefdienst, maar hebben soms een archivaris in dienst en/of vermelden op zijn minst dat raadpleging mogelijk is. Het OCMW Brussel heeft als plaatselijk openbaar bestuur een zeer mooie collectie archieven van de Brusselse liefdadigheidsinstellingen die onder het Franse Bewind werden samengebracht.

Brussel kent ook instellingen die *federaal* zijn ontstaan en vandaag ook nog zo functioneren. Zij bezitten vaak een zeer mooie archiefcollectie (Nationale Bank van België, BOZAR, Koninklijke Muntschouwburg). Daartegenover staan instellingen die federaal en/of parastataal ontstonden, maar door de staatshervormingen gedefederaliseerd werden (bijv. VRT). Uiteraard zijn er ook archieven die door de werking van hun inrichtende macht in Brussel zijn ontstaan, zich al dan niet hieraan hebben onttrokken, maar toch een sterke binding behouden (bijv. AA Sint-Lukasarchief). Enkele bedrijven (h)erkennen hun historische betekenis en beschikken over een archiefdienst (bijv. KBC). Deze archieven behoren meestal tot de privaatrechtelijke sector.

Het 'Archiefdecreet' (2002) – *Decreet van 19 juli 2002 houdende de privaatrechtelijke culturele archiefwerking* – was van groot belang voor de Nederlandstalige privaatrechtelijke archieven in Brussel: het Archief en Museum voor het Vlaamse leven te Brussel (AMVB), het Documentatie- en Archiefcentrum van de Communistische Beweging (DACOB) en het Vrijzinnig Studie-, Archief- en Documentatiecentrum 'Karel Cuypers' (VSAD Karel Cuypers). Met een doordacht en gesubsidieerd beleid konden de Nederlandstalige archieven profiteren van de inhaalbeweging die in de

privaatrechtelijke archiefsector op gang kwam. De integratie van deze instellingen in het nieuwe Erfgoeddecreet maakt het mogelijk om op een constructieve manier te blijven werken. De Franse Gemeenschap legde al in 1994 criteria vast waaraan archief- en documentatiecentra moesten voldoen om in aanmerking te komen voor financiële ondersteuning. Een aantal hiervan is in Brussel gevestigd. Het Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis (AVG) valt onder de federale minister van Gelijke Kansen en is een van de weinige federale privaatrechtelijke archiefinstellingen. Ten slotte vergeten ook internationale instellingen zoals de NAVO en de Europese Unie hun archieven niet en kiezen ze Brussel zelfs als centraal punt.

Archiefdiensten en cultureel-erfgoedgemeenschappen

Dit amalgaam van zeer diverse instellingen is op zijn minst verwarrend voor onderzoekers. Zij karakteriseren archiefinstellingen meestal vanuit hun collectie. Heel wat archieven in allerlei archiefinstellingen – binnen én buiten Brussel – getuigen van Vlaamse aanwezigheid in Brussel. Het is echter onmogelijk een volledig overzicht te geven van al het bronnenmateriaal in en over Brussel. Tot welke instelling moet de onderzoeker zich dan richten? Zijn al deze instellingen gewoon 'archieven' of moeten ze verregaander gecontextualiseerd worden om te achterhalen welk soort bronnenmateriaal voor Brussel ze ter beschikking stellen? Waar legt een archiefinstelling haar prioriteiten, in welke taal gebeurt de ontsluiting ...? In hoeverre staat de ontsluiting in relatie tot de politieke situatie?

Door de Brusselse archiefinstellingen als componenten of vertegenwoordigers van cultureel-erfgoedgemeenschappen te beschouwen, kunnen we ze op een andere manier bekijken. Het vrij jonge begrip 'cultureel-erfgoedgemeenschap' uit het nieuwe Cultureel-erfgoeddecreet van de Vlaamse Gemeenschap (23 mei 2008), is daarbij nuttig.

Het begrip cultureel-erfgoedgemeenschap gaat terug op de idee van de praktijkgemeenschap. Dit begrip komt uit de sector van het (kennis)management en het multinationale bedrijfsleven. Een praktijkgemeenschap is een groep van mensen 'die een bezorgdheid of geheel van problemen of een passie over een bepaald onderwerp delen en hun kennis en ervaring hierover voortdurend delen'. Het is geen gloednieuw fenomeen, maar een proces dat sinds menscheugenis bestaat. Nieuw is dat organisaties en sectoren steeds meer de behoefte voelen om dit proces te identificeren, te managen en te stimuleren. De aanvulling van het begrip 'erfgoedgemeenschap' met het begrip 'organisatie' versterkt de Vlaamse variant. De gemeenschap van individuen én organisaties identificeert zich enerzijds met een bepaald soort cultureel erfgoed en anderzijds met een praktijk- of kennismeeschap van actoren in een erfgoedwerkersnetwerk⁴.

De *Memorie van toelichting bij het Voorontwerp van Cultureel-erfgoeddecreet* geeft een zeer praktische werkdefinitie van het nieuwe begrip: 'Een cultureel-erfgoedgemeenschap is namelijk een groep organisaties en personen die een bijzondere waarde hechten aan specifieke aspecten van het cultureel erfgoed en die deze aspecten wensen door te geven aan toekomstige generaties.' De definitie in het nieuwe decreet en de verdere uitwerking in de memorie biedt nog een verdere omschrijving: 'Wij behoren allemaal, bewust of onbewust, tot één of meerdere cultureel-erfgoedgemeenschappen. Het behoren tot een cultureel-erfgoedgemeenschap vertelt iets over de verhouding die we hebben met cultureel erfgoed of met bepaalde aspecten ervan. Een cultureel-erfgoedgemeenschap gaat over relaties, over hoe we ons aangetrokken voelen of een verwantschap hebben met cultureel erfgoed of aspecten ervan. Het zegt niets over het eigenaarschap of het bezit. We hoeven namelijk geen eigenaar – in de strikte betekenis van het woord – te zijn om er ons toe aangetrokken te voelen.'⁵ Zowel de Vlaamse Gemeenschap als het steunpunt FARO tracht de bepalingen uit de *Europese Conventie van Faro over de bijdrage van het cultureel erfgoed aan de samenleving* (2005) hiermee te implementeren.

Archiefbunkers van het Vlaams Parlement.

In Brussel zijn de Franstalige en de Nederlandstalige cultureel-erfgoedgemeenschap niet de enige, er bestaat ook een Europese, een Afrikaanse, een Aziatische ... Deze gemeenschappen hebben voor een deel gemeenschappelijk erfgoed. Alle Europese cultureel-erfgoedgemeenschappen in Brussel zullen bijvoorbeeld de gebouwen van de Europese Unie als een deel van hun cultureel erfgoed beschouwen. Wat zijn de criteria om collecties in archieven (en welke archiefinstellingen?) te beschouwen als cultureel erfgoed voor bepaalde cultureel-erfgoedgemeenschappen in Brussel? Voor de Brusselse archiefinstellingen wordt dat mee bepaald door de inrichtende – lees subsidiërende – overheid. Deze kan federaal of gemeentelijk zijn en dus tweetalig. De privaatrechtelijke sector telt vooral eentalige archiefinstellingen. Zo is het AMVB verbonden met de Vlaamse Gemeenschap door de vereniging die het stichtte en door

de huidige subsidiegevers (ministerie van Cultuur van de Vlaamse Gemeenschap en Vlaamse Gemeenschapscommissie). Dit 'karakter' is bepalend voor de beheerskeuzes van een archiefinstelling, maar staat los van het gebruik van de archieven. De meeste archieven in Brussel stellen zich dan ook open voor onderzoekers van elke gemeenschap om hun collectie zo breed mogelijk te valoriseren. We spitsen ons in dit themanummer toe op de archiefinstellingen behorend tot de Vlaamse cultureel-erfgoedgemeenschap in Brussel.

Spelers in de Vlaamse cultureel-erfgoedgemeenschap in Brussel

De Erfgoedcel Brussel van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) vervult sinds zijn ontstaan (2006) een belangrijke rol voor de cultureel-erfgoedgemeenschap van de Vlamingen in de hoofdstad. Voor archiefinstellingen en documentatiecentra die zich overwegend richten op die specifieke cultureel-erfgoedgemeenschap, kun je niet voorbij aan het AMVB, het Universiteitsarchief van de Vrije Universiteit Brussel en BRIO (Brussels Informatie-, Documentatie- en Onderzoekscentrum). Deze laatste is een vrij jonge speler in het veld (zie *casus BRIO*, p. 30). Van recente datum is ook het archievenoverleg in Brussel dat door de VGC - Erfgoedcel Brussel wordt gecoördineerd, maar ontstaan is op verzoek van een aantal Nederlandstalige archieven. De uitwisseling van kennis en expertise die daar aan bod komt, bevordert samenwerking en netwerking van de Brusselse archieven onderling (zie *casus Archievenoverleg*, p. 32). Nog andere initiatieven/elementen binnen de Vlaams-Brusselse archiefsector sluiten aan bij de dynamiek die in de erfgoedsector op gang kwam, en bevestigen tegelijk dat kleinere sectoren in Brussel door onderlinge samenwerking sterker staan en kunnen overleven.

Een van de aanzetten tot samenwerking was het project *Tegenwoordig in Brussel!?! (TiB!?!)* op initiatief van de Opleiding Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer – vandaag de master na master Archivistiek en sterk verbonden met het Universiteitsarchief van de VUB. Onder meer met het toenmalige Vlaams Centrum voor Volkscultuur was het AMVB partner in dit project. De titel luidde voluit: *Vlaamse archieven te Brussel cultureel ontsloten: tegenwoordig in Brussel!?!* In de 19 gemeenten werd gezocht naar sporen van Vlaamse aanwezigheid en identiteit via het verenigingsleven. Het uitgangspunt hiervoor was niet de 'overtuigde Vlaming', maar ook de 'gewone Vlaming'. De periode dat *TiB!?!* liep, 2001-2002, was voor de Nederlandstalige archieven wel wat magisch. Het tweede Erfgoedweekend (2002) was dé aanleiding om gezamenlijk de archiefsector in Brussel voor te stellen. Elf archieven/documentatiecentra namen de centraal gelegen Ateliers van de Munt in: Archief van het Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Archief van de Munt, AMVB, Archief van het Koninklijk Paleis, Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis, Documentatie- en Archiefcentrum van de Communistische Beweging,

Archief van de Stad Brussel, AA-Sint-Lukasarchief, SOMA, Universiteitsarchief van de VUB en Vlaams Theaterinstituut. Via tentoonstellingspanelen en een informatieve bundel stelden de organisaties zich voor. Het was de gelegenheid bij uitstek om te zoeken naar raakvlakken en naar samenwerkingsverbanden. Waar in 2002 uit praktische en veiligheidsoverwegingen met grote plakaten werd gewerkt, was een tweede tentoonstelling in 2003 anders opgevat: 13 deelnemende instellingen (archieven en bibliotheken) stelden collectiestukken rond het erfgoedthema daadwerkelijk voor in de Lokettenzaal van het Huis van de Vlaamse Volksvertegenwoordigers. Erfgoeddag 2003 werd in Brussel georganiseerd vanuit het AMVB in samenwerking met de VGC omdat er nog geen erfgoedconvenant voor Brussel bestond. Tijdens de latere erfgoeddagen kwam de archiefsector in een impasse. Enerzijds was het voor de tweetalige instellingen moeilijk om bij hun oversten de 'Vlaamse' profilering te rechtvaardigen. Anderzijds was het concept van een gemeenschappelijke tentoonstelling voor één dag duur en tijdrovend. Dit laatste werd/wordt trouwens ook bij de Vlaamse collega-instellingen vastgesteld.

De privaatrechtelijke Nederlandstalige instellingen die deelnamen aan de eerste initiatieven, vormden later de kern bij het opstarten van het archievenoverleg door de Brusselse Erfgoedcel: het Universiteitsarchief, het AMVB, Dacob en het Sint-Lukasarchief werden aangevuld met het documentenarchief van de VRT en het VSAD Karel Cuypers.

Het werd al gezegd dat het Archiefdecreet (2002) een grote stimulans was voor de Nederlandstalige Brusselse archieven. De integratie van dit decreet in het nieuwe Erfgoeddecreet zorgt voor een kleine herschikking, maar behoudt de ondersteuning van Nederlandstalige archiefinstellingen die het culturele leven in het tweetalige gebied Brussel-hoofdstad documenteren.

Archiefinstellingen van en voor de Nederlandstalige cultureel-erfgoedgemeenschap

Tot in de jaren 1960 bestond de Vlaams-Brusselse cultureel-erfgoedgemeenschap uit Vlamingen die zich in de eerste plaats identificeerden met de Vlaamse streek waar ze vandaan kwamen. Het netwerk van de Vlamingen is de laatste 30-40 jaar zeer sterk uitgebreid met de groei van de gemeenschapscentra, met impulsen uitgaande van de grote cultuurhuizen, door de staatshervorming ... Hierdoor is de Nederlandstalige gemeenschap in Brussel sterk geïnstitutionaliseerd. Enkele Vlaamse instellingen zijn onlosmakelijk met de Vlaams Brusselse cultureel-erfgoedgemeenschap verbonden.

Universiteitsarchief van de Vrije Universiteit Brussel⁶

De Vrije Universiteit Brussel scheurde zich in 1969 af van de Université Libre de Bruxelles. Ze zou uitgroeien tot de

belangrijkste Vlaamse onderwijsinstelling in Brussel. Het Universiteitsarchief werd opgericht in 1990 en beheert de archieven van de universitaire gemeenschap in de ruimtestzin van het woord: archieven van professoren en wetenschappelijke centra, archieven van studenten, studentenkringen, individuele personeelsleden en administratieve diensten. De diversiteit van archieven staat in nauwe relatie tot de brede waaier van taken van het Universiteitsarchief. Een taak van het archief is de kennis over de geschiedenis van de VUB te bevorderen. Daarnaast verstrekt het documenten en informatie die de dagelijkse werking van de Universiteit ondersteunen. Het is ook een bron en een laboratorium om creatieve onderwijs- en leerprocessen te stimuleren voor de studenten die de master Archivistiek volgen. Bovendien ondersteunt het archief het wetenschappelijk onderzoek aan de VUB door archieven tijdelijk in bewaring te nemen die voor een bepaald wetenschappelijk onderzoek dienen. Je kunt er ook terecht voor vakliteratuur. Naast monografieën en archivalische tijdschriften, liggen de meeste verhandelingen van afgestudeerden van de opleiding Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer ter inzage.

Het Universiteitsarchief voert ook tijdelijke projecten uit, al dan niet in samenwerking met andere instellingen. Zo ontwikkelde het project DISSCO: Document management: Integrated System for Scientific Organisations, gefinancierd door de Federale Overheidsdienst van het Wetenschapsbeleid, een open source geautomatiseerd document- en archiefbeheersysteem.

Gulden Boek Geen Taal, Geen Vrijheid (Universiteitsarchief van de Vrije Universiteit Brussel).

Dat de VUB pas in 1969 uit de ULB is ontstaan, betekent niet er enkel redelijk recente archieven te vinden zijn. Het oudste stuk dateert van 1880: het *Gulden Boek*, het logboek van één van de oudste studentenkringen aan de ULB. Die studentenkring heeft bestaan in de periode 1835-1880, toen in Vlaanderen diverse 'taalminnende' leerlingenverenigingen ontstonden. Zij ondernamen ook politieke acties toen bleek dat het Nederlands in het unitaire België door de heersende machtshebbers geen kans had als volwaardige taal. In mei 1856 richtten enthousiaste Nederlandstalige studenten van de ULB het Nederduits Taalminnend Genootschap Schild en Vriend op. De vereniging had verschillende namen, maar behield telkens de spreuk 'Geen Taal, Geen Vrijheid' als tweede deel van haar naam. Dat werd uiteindelijk de roepnaam van de kring. In 1880 bracht ze haar eerste *Gulden Boek* uit, dat werd bijgehouden tot in de jaren 1930. Een tweede *Gulden Boek* verhaalt de lotgevallen van de studenten van voor de Tweede Wereldoorlog tot in de jaren 1960 verhaalt.

Geen Taal, Geen Vrijheid werd in 1955 Brussels Studentengenootschap en evolueerde tot koepelkring van de Vlaamse studentenkringen aan de ULB, later aan de VUB. De studentenvereniging was cultureel, politiek en sociaal de verdediger van de belangen van de Vlamingen en had een grote invloed op de ideeënvorming in de Vlaamse Beweging. Het eerste *Gulden Boek* geeft een rijk inzicht in de activiteiten van de vereniging en de leden op een moment dat Brussel langzaam verfransde. Vlaamse cultuur, politiek en sociale beweging waren voor de studenten intens met elkaar verweven. Het eerste *Gulden Boek* kreeg de status van topstuk volgens het Topstukkendecreet, omdat het een uitzonderlijke cultuurhistorische, historische, wetenschappelijke en artistieke betekenis heeft voor de Vlaamse Gemeenschap. De lotgevallen van de Brusselse studenten tijdens hun 150-jarig bestaan stonden centraal in 2006 in een rondreizende tentoonstelling die ook het AMVB aandeed.

Archief en Museum voor het Vlaams leven te Brussel (AMVB)

Het AMVB is een pluralistische vzw die als taak heeft de verwerving, het beheer, het onderzoek en de ontsluiting van archieven van Nederlandstalige Brusselse organisaties, personen en families in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te waarborgen. De instelling wil het verdwijnend collectief geheugen van de Brusselse Vlaming in de grootstedelijke samenleving (her)ontdekken. Deze missie en visie geven duidelijk aan welke cultureel-erfgoedgemeenschap het vertegenwoordigt. Het ontstaan en de geschiedenis van het AMVB lopen grotendeels parallel met de geschiedenis van de Vlaams-Brusselse archiefvormers. Op het moment van de

Vlaggenstoet ter gelegenheid van 275 jaar rederijkerskamer Mariakranske-De Wijngaard in 1932 (AMVB).

oprichting, 20 september 1977, beantwoordde het AMVB aan de behoefte om het verdwijnende Vlaamse erfgoed in de Brusselse Agglomeratie te vrijwaren. Die was gegroeid uit de politieke en maatschappelijke tijdsgeest van de jaren 1970. Het einde van de unitaire staat en de opeenvolgende staatsvormingen om een federale staat uit te bouwen in combinatie met de verdere verfransing van Brussel en de randgemeenten, gaven de stichters niet onterecht het gevoel dat het Vlaams cultureel erfgoed in Brussel teloor dreigde te gaan⁷.

Op dertig jaar veranderde het aanzien van Brussel en de 19 gemeenten. Niet alleen het politieke en maatschappelijke klimaat, ook een instelling als het AMVB evolueerde. Dat is terug te vinden in de groei van de erfgoedcollectie, maar ook in de evolutie naar een cultureel-erfgoedgemeenschap.

De erfgoedcollectie van het AMVB weerspiegelt het leven en de ontwikkeling van de Brusselse Vlamingen en de Nederlandstalige gemeenschap. De beheerders van het eerste uur droegen vooral zelf veel documentatiemateriaal, boeken, tijdschriften en objecten aan – meestal afkomstig uit eigen bezit of aangekocht en geschonken aan het AMVB. De laatste jaren waren zowel de groei van de erfgoedsector als de praktische nood van Vlaamse-Brusselse verenigingen om hun erfgoed op een ordentelijke manier te bewaren, een grote stimulans voor het AMVB. De vele verenigingen die in de jaren 1970 ontstonden, zagen na 20-25 jaar hun papierberg toenemen en hun huisvesting/kantoorruimte dichtslibben. De samenwerking met enkele koepelorganisaties leidde tot belangrijke archiefoverdrachten. Door deelname aan evenementen van bijvoorbeeld de VGC en de Vlaamse Gemeenschap (Erfgoeddag, de Gulden Ontspo-

ring, het pendelaarsproject Broodje Brussel ...) en van Brusselse organisatie (BrxlBravo, Modo Bruxellae ...) werd ook een ruimer publiek aangesproken: niet alleen de kleine kring van gebruikers van de eigen cultureel-erfgoedgemeenschap, maar ook de nieuwsgierige (toevallige) voorbijganger.

Het AMVB nam zelf ook initiatieven. Het was 'stichtend' lid van het archievenoverleg, bood in haar tijdschrift een forum aan collega-instellingen om zich voor te stellen, en trad op als gastheer voor tentoonstellingen: *Duurzamer dan graniet. Over monumenten en de Vlaamse Beweging* (ADV, 2004) en *150 jaar Vlaamse studenten in Brussel* (Universiteitsarchief, 2006). De instelling sloot aan bij ODIS en Archief-

beschikking stelt. Het erfgoed op zich treedt weer in relatie met zijn aanmaker/bewonderaar en de bewaarinstelling⁸. Koppel aan deze driehoeksverhouding de collega's uit het veld en de erfgoedgemeenschap krijgt steeds meer vorm. Om het netwerk te blijven voeden moet het AMVB mee in de grootstedelijkheid stappen. Een eerste stap hierin is de pas gestarte samenwerking met BRIO en het project *Migratie en Herinnering*, dat een plaats biedt aan de nieuwe Brusselaars.

Besluit

Het Universiteitsarchief en het AMVB maken deel uit van de Vlaamse cultureel-erfgoedgemeenschap. Hun collectie en archieven zijn specifiek Brussels. Beide profileren zich op dit vlak. De Erfgoedcel, BRIO en het Brussels archievenoverleg ondersteunen de Vlaams-Brusselse cultureel-erfgoedgemeenschap. Of deze instellingen sterk genoeg zijn om die erfgoedgemeenschap in Brussel te laten floreren, is de vraag. Het blijft een belangrijk politiek aandachtspunt. Andere archiefinstellingen in Brussel, zowel de Nederlandstalige en de Franstalige als de tweetalige instellingen, hebben belangrijke collecties die van belang zijn voor de Vlaamse cultureel-erfgoedgemeenschap en haar aanwezigheid in Brussel. Doorgaans stellen deze instellingen zich open en dienstbaar op. De Brusselse diversiteit zelf creëert de noodzaak tot samenwerking. Hét Brusselse archiefvriendschap is net zoals de stad zelf: zeer verscheiden en moeilijk in één bijdrage te vatten. Het kluwen van deze typische sector ontrafelen is geen dringende prioriteit, maar ongeacht inrichtende macht, taalkaders, omvang en inhoud van de collecties drijft de behoefte aan samenwerking wel boven. En daartoe is het nodig de verschillende cultureel-erfgoedgemeenschappen te overstijgen.

Noten

1. Janssens, G. en Vermote, M., *Het archiefwezen in België*, in: *Vlaamse archief- en bibliotheek- en documentatiegids 2007*. - Antwerpen, 2006, p. 15-18.
2. Hoornaert, B. en Van Ongevalle, H., *Archiefsamenwerking naar aanleiding van de splitsing van Brabant. Casus: (Vlaams-)Brabant en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest*, in: *Janssens, G., Marechal, G. en Scheelings, F. (red.), Door de archivistiek gestrikt. Liber amicorum prof. dr. Juul Verhelst*. - Brussel, 2000, p. 113-130. - (Archiefinitiatief); 4).
3. www.brugouverneur.irisnet.be/NL/03AlgemeneZaken/Archieven.html (geraadpleegd op 31 oktober 2008).
4. Jacobs, M., *Netwerk, domein en praktijk: cultureel-erfgoedpraktijk-gemeenschappen en het nieuwe Vlaamse Cultureel-erfgoeddecreet* (23 mei 2008), in: *FARO: tijdschrift over cultureel erfgoed*, 1 (2008) 2; p. 12 en 14.
5. www.kunstenerfgoed.be/ake/view/nl/1386563-Memorie+van+toelichting.html
6. Knaepen, K. en Scheelings, F., *Het Universiteitsarchief van de VUB*, in: *AMVB-Tijdingen*, 26 (2005) 1; p. 22-23. Scheelings, F., *150 jaar Vlaamse studenten in Brussel*, in: *AMVB-Tijdingen*, 27 (2006) 1; p. 22-23.
7. Koppen, J., *Het AMVB in een historisch perspectief*, in: *Arduin*, 1 (2007) 1; p. 8-25.
8. Quintens, P. en Calsius, M., *Evolutie naar een culturele archiefwerking in het AMVB?*, in: *Uit de oude doos: culturele archiefwerking in Vlaanderen*. - Berchem, 2006, p. 148. - (Archiefkunde); 8).

Bundel Brusselse straatliedjes van Laura Hiel (AMVB).

bank Vlaanderen. Op vraag van het gemeenschapscentrum De Markten organiseerde het ook twee seizoenen 'Archieven in Brussel'. Zo kregen enkele instellingen, een staalkaart van de Brusselse archiefsector, de kans om een kleine groep geïnteresseerden hun werking te tonen.

Ook het aanbieden van stageplaatsen voor de master in de Archivistiek en de interesse voor stageplaatsen vanwege het Instituut voor Publieksgeschiedenis bevorderen de contacten met het erfgoedveld en de universiteiten. Het opstarten van het wetenschappelijk comité ligt ook in deze lijn.

De invloed die het AMVB vanuit de (in hoofdzaak vroegere) museale werking kent, is een pluspunt voor de culturele archiefwerking. In de bijdrage van het AMVB in *Uit de oude doos*, een publicatie van VBAD en Culturele Biografie Vlaanderen, werd al aangehaald dat de culturele archiefwerking gezien kan worden als een communicatiemiddel in een driehoeksrelatie. Via culturele archiefwerking gaat het AMVB een relatie aan met de archiefvormer/het publiek enerzijds en de erfgoedcollectie anderzijds. Op zijn beurt heeft de archiefvormer/het publiek een relatie met het erfgoed dat wordt aangemaakt of bekeken, én een relatie met de instelling die het erfgoed bewaart, ontsluit en ter

SAMENVATTING

Brussel heeft een rijk aanbod aan archiefinstellingen en documentatiecentra. De wet- en regelgevingen van de verschillende overheden maken het niet gemakkelijk om een helder overzicht te geven van de diverse archieven in Brussel. Het begrip cultureel-erfgoedgemeenschap, dat in het nieuwe Vlaamse Decreet op het Cultureel Erfgoed werd geïntroduceerd, helpt om een specifieke groep van instellingen af te bakenen en te beschrijven: archiefinstellingen van en voor de Nederlandstalige cultureel-erfgoedgemeenschap. De collecties van deze instellingen zijn typisch Brussels, maar zijn niet de enige getuigen. Samenwerking met andere instellingen die dezelfde of andere cultureel-erfgoedgemeenschappen vertegenwoordigen, is dan ook aangeraden.

ABSTRACT

The Belgian capital boasts numerous archival institutions and documentation centres. Considering the many authorities competent in Brussels, several laws and rules are in vigour, what complicates a clear overview of the archives. The notion cultural heritage community, introduced by the New Cultural Heritage Act, helps demarcate and describe a specific group of institutions: the archival institutions from and for the Dutch-speaking cultural heritage community. Their collections are typical for Brussels, but are not the only evidences. Co-operation with other institutions from the same or another cultural heritage community is therefore highly recommendable.

Bruynzeel bibliotheek- & archiefoplossingen

Focus op comfort, gemak en veiligheid

Heizel Esplanade b50
1020 Brussel
02 479 42 42
info@bruynzeel-storage-systems.be
www.bruynzeel.org

bruynzeel